USTAWA O CZASIE PRACY KIEROWCÓW

Komentarz

redakcja naukowa
Krzysztof W. Baran, Monika Tomaszewska

Krzysztof W. Baran, Wojciech Bigaj, Joanna Jasiewicz
Magdalena Rycak, Monika Tomaszewska

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Wolters Kluwer

USTAWA O CZASIE PRACY KIEROWCÓW

Komentarz

redakcja naukowa
Krzysztof W. Baran, Monika Tomaszewska

Krzysztof W. Baran, Wojciech Bigaj, Joanna Jasiewicz
Magdalena Rycak, Monika Tomaszewska

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2023

Stan prawny na 2 maja 2023 r.

Recenzent
Dr hab. Marzena Szabłowska-Juckiewicz

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów ustawy napisali:
Krzysztof W. Baran: art. 23, 24
Wojciech Bigaj: art. 16, 19, 27–31e
Joanna Jasiewicz: art. 2, 3, 4a, 21a–22, 25, 26
Magdalena Rycak: art. 1, 4, 5–15, 17, 18, 20, 21
Monika Tomaszewska: art. 10, 26a–26e

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-696-9 ISBN PDF-a: 978-83-8328-881-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

O Autorach

Krzysztof W. Baran [ORCID: 0000-0001-5165-8265] – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; autor lub współautor licznych publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym kilkudziesięciu monografii, komentarzy i podręczników, redaktor naczelny czternastotomowego *Systemu Prawa Pracy*, członek Rady Doskonałości Naukowej, senior partner w kancelarii prawnej.

Wojciech Bigaj [ORCID: 0000-0002-8550-9337] – radca prawny, starszy partner w kancelarii prawnej specjalizującej się w prawie pracy odpowiadający za postępowania sądowe, specjalista z zakresu czasu pracy; ukończył studia podyplomowe w zakresie zarządzania BHP na Politechnice Krakowskiej, posiada uprawnienia do prowadzenia szkoleń BHP; wieloletni wykładowca na studiach podyplomowych z zakresu prawa pracy prowadzonych przez Katedrę Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, autor publikacji z zakresu prawa pracy.

Joanna Jasiewicz – adwokat, członek zespołu prawa pracy warszawskiego biura międzynarodowej kancelarii prawnej. W pracy zawodowej koncentruje się na zagadnieniach z obszaru indywidualnego i zbiorowego prawa pracy, ubezpieczeń społecznych oraz prawa europejskiego. Ukończyła studia podyplomowe z zarządzania nieruchomościami (SGGW), studia podyplomowe z zarządzania Human Resources Business Partner (SGH) oraz zarządzania projektami (Politechnika War-

szawska). Posiada uprawnienia mediatora z zakresu indywidualnego i zbiorowego prawa pracy.

Magdalena Rycak [ORCID: 0000-0002-2849-4511] – doktor nauk prawnych, radca prawny w kancelarii specjalizującej się w prawie pracy i HR; kierownik studiów podyplomowych „Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych – kadry i płace" oraz „Ochrona danych osobowych i zarządzanie bezpieczeństwem informacji" w Uczelni Łazarskiego. Dyrektor Instytutu Prawa Zatrudnienia i Work-Life Balance w Uczelni Łazarskiego. Autorka blisko stu artykułów naukowych i monografii z zakresu indywidualnego i zbiorowego prawa pracy. Wieloletnia ekspertka w Zespole Prawa Pracy przy Radzie Dialogu Społecznego.

Monika Tomaszewska [ORCID: 0000-0001-5271-9998] – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny i kierownik Katedry Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; autorka lub współautorka licznych publikacji z zakresu prawa pracy, a także europejskiego i międzynarodowego prawa pracy; kierownik europejskich projektów naukowych realizowanych w ramach Erasmus Plus Innovation i Horyzont 2020.

Spis treści

O Autorach 5

Wykaz skrótów 11

Słowo wstępne 17

Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz.U. z 2022 r. poz. 1473) 21

Rozdział 1. Przepisy ogólne 23
Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy] 23
Art. 2. [Definicje] 33
Art. 3. [Przepisy ustawy a rozporządzenie unijne i Umowa AETR] 46
Art. 4. [Uzupełniające stosowanie przepisów Kodeksu pracy] 47
Art. 4a. [Stosowanie przepisów do motorniczych tramwajów] 48

Rozdział 2. Czas pracy kierowców zatrudnionych na podstawie stosunku pracy 49
Art. 5. [Zakres podmiotowy ustawy] 49
Art. 6. [Definicja czasu pracy kierowcy] 53
Art. 7. [Okresy niewliczane do czasu pracy kierowcy] 61
Art. 8. [Indywidualny rozkład czasu pracy] 69
Art. 9. [Czas dyżuru] 71

Art. 10. [Okresy pozostawania do dyspozycji] 75
Art. 11. [Wymiar czasu pracy] 78
Art. 12. [Wymiar tygodniowego czasu pracy] 82
Art. 13. [Przerwa na odpoczynek] 84
Art. 14. [Prawo do nieprzerwanego odpoczynku] 89
Art. 15. [System równoważnego czasu pracy] 97
Art. 16. [System przerywanego czasu pracy] 100
Art. 17. [Zadaniowy czas pracy] 110
Art. 18. [Ustalenie systemu i rozkładu czasu pracy] 113
Art. 19. [Dopuszczenie stosowania przerywanego czasu pracy] 121
Art. 20. [Praca w godzinach nadliczbowych] 123
Art. 21. [Praca w porze nocnej] 129
Art. 21a. [Pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową] 132
Art. 21b. [Niedopuszczalność wykonywania zadań służbowych w międzynarodowych przewozach drogowych w formie podróży służbowej] 133
Art. 22. [Wyłączenie zastosowania przepisów] 141
Art. 23. [Ustalenie w układzie zbiorowym pracy innych norm czasu pracy i przerw na odpoczynek] 142

Rozdział 3. Obowiązki pracodawcy 145
Art. 24. [Katalog obowiązków pracodawcy] 145
Art. 25. [Ewidencja czasu pracy kierowców] 149
Art. 26. [Warunki wynagradzania] 152

Rozdział 3a. Czas pracy kierowców niepozostających w stosunku pracy 156
Art. 26a. [Zakres stosowania przepisów] 156
Art. 26b. [Definicja czasu pracy] 161
Art. 26c. [Wymiar tygodniowego czasu pracy] 167
Art. 26d. [Prowadzenie ewidencji czasu pracy] 173
Art. 26e. [Przechowywanie ewidencji czasu pracy; wydanie kopii ewidencji czasu pracy] 175

Rozdział 4. Zasady stosowania norm dotyczących okresów prowadzenia pojazdów, obowiązkowych przerw w prowadzeniu i gwarantowanych okresów odpoczynku, określonych rozporządzeniem (WE) nr 561/2006 oraz Umową AETR 176
Art. 27. [Zasady stosowania norm rozporządzenia i Umowy AETR] 176
Art. 28. (uchylony) 181
Art. 29. [Wyłączenie stosowania przepisów rozporządzenia] 181
Art. 30. [Wyjątki i tymczasowe odstępstwa od stosowania przepisów rozporządzenia] 192
Art. 31. [Zaświadczenie wystawiane kierowcy] 194

Rozdział 4a. Okresy prowadzenia pojazdów, obowiązkowe przerwy w prowadzeniu i gwarantowane okresy odpoczynku kierowców wykonujących przewozy regularne, których trasa nie przekracza 50 km 201
Art. 31a. [Dzienny i tygodniowy czas prowadzenia pojazdu] 201
Art. 31b. [Przerwa na odpoczynek] 205
Art. 31c. [Odpoczynek dzienny i tygodniowy] 207
Art. 31d. [Przerwy w przewozach regularnych] 210
Art. 31e. [Rozkład czasu pracy] 212

Rozdział 5. Przepisy końcowe 217
Art. 32. [Przepis derogacyjny] 217
Art. 33. [Wejście w życie ustawy] 217

Bibliografia 219

Indeks rzeczowy 221

Wykaz skrótów

Akty prawne

dyrektywa 97/67/WE	–	dyrektywa 97/67/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 15.12.1997 r. w sprawie wspólnych zasad rozwoju rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty oraz poprawy jakości usług (Dz.Urz. WE L 15 z 21.01.1998, s. 14, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 3, s. 71)
dyrektywa 2002/15/WE	–	dyrektywa 2002/15/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.03.2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego (Dz.Urz. WE L 80 z 23.03.2002, s. 35, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, s. 224)
decyzja nr 2007/230	–	decyzja Komisji nr 2007/230/WE z 12.04.2007 r. w sprawie formularza dotyczącego przepisów socjalnych odnoszących się do działalności w transporcie drogowym (Dz.Urz. UE L 99 z 14.04.2007, s. 14; zm.: Dz.Urz. UE L 101 z 11.04.2008, s. 11, Dz.Urz. UE L 330 z 16.12.2009, s. 80 oraz Dz.Urz. UE L 63 z 12.03.2010, s. 31)

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.)
p.r.d.	– ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 988 ze zm.)
pr. przew.	– ustawa z 15.11.1984 r. – Prawo przewozowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 8)
rozporządzenie nr 543/69	– rozporządzenie Rady (EWG) nr 543/69 z 25.03.1969 r. w sprawie harmonizacji niektórych ustaw socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz.Urz. WE L 77 z 29.03.1969, s. 49) (utraciło moc zastąpione przez rozporządzenie nr 561/2006)
rozporządzenie nr 3820/85	– rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 z 20.12.1985 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz.Urz. WE L 370 z 31.12.1985, s. 1, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, s. 319) (utraciło moc, zastąpione przez rozporządzenie nr 561/2006)
rozporządzenie nr 3821/85	– rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 z 20.12.1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym (Dz.Urz. WE L 370 z 31.12.1985, s. 8, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, s. 227) (utraciło moc, zastąpione przez rozporządzenie nr 165/2014)

rozporządzenie nr 165/2014	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 165/2014 z 4.02.2014 r. w sprawie tachografów stosowanych w transporcie drogowym i uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz.Urz. UE L 60 z 28.02.2014, s. 1, ze zm.)
rozporządzenie nr 561/2006	– rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 15.03.2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.Urz. UE L 102 z 11.04.2006, s. 1, ze zm.)
rozporządzenie nr 2020/1054	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1054 z 15.07.2020 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 561/2006 w odniesieniu do minimalnych wymogów dotyczących maksymalnego dziennego i tygodniowego czasu prowadzenia pojazdu, minimalnych przerw oraz dziennego i tygodniowego okresu odpoczynku oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 165/2014 w odniesieniu do określania położenia za pomocą tachografów (Dz.Urz. UE L 249 z 31.07.2020, s. 1)

r.p.s./rozporządzenie w sprawie podróży służbowej	– rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29.01.2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167 ze zm.)
u.c.p.k.	– ustawa z 16.04.2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz.U. z 2022 r. poz. 1473)
u.k.p.	– ustawa z 5.01.2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2023 r. poz. 622)
Umowa AETR	– Umowa europejska sporządzona w Genewie 1.07.1970 r. dotycząca pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR) (Dz.U. z 1999 r. Nr 94, poz. 1086, zał., ze zm.)
u.r.o.n.	– ustawa z 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100 ze zm.)
u.t.	– ustawa z 5.07.2018 r. o tachografach (Dz.U. z 2023 r. poz. 324)
u.t.d.	– ustawa z 6.09.2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 2201 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE/WE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej/ Wspólnot Europejskich
M.P.	– Monitor Polski
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
ZOTSiS	– Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

Inne

LEX	– System Informacji Prawnej LEX
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (od 2009 r.)
UE	– Unia Europejska
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

Słowo wstępne

Unormowanie czasu pracy pozostaje nieustannie w polu zainteresowań zarówno ustawodawcy międzynarodowego, jak i krajowego. Regulacja warunków pracy kierowców nie jest podyktowana jedynie chęcią zwiększenia komfortu pracy tej grupy zawodowej. Priorytetem jest tu przede wszystkim zwiększenie stanu bezpieczeństwa transportu drogowego. Związek między dozwolonym czasem prowadzenia pojazdu przez kierowcę, obowiązkowymi przerwami a stanem bezpieczeństwa jest na tyle ścisły, że kwestia konieczności stałego monitorowania przepisów o czasie pracy kierowców pod kątem ich przestrzegania i osiągnięcia założonych celów nie wymaga szerszej argumentacji. Jedną z przełomowych zmian było unormowanie czasu pracy również w stosunku do kierowców niemających statusu pracownika, a wykonujących ten zawód jako przedsiębiorcy bądź osobiście we własnym imieniu na podstawie umów cywilnoprawnych. Głównym uzasadnieniem przyjętych rozwiązań jest przeciwdziałanie przemęczeniu kierowców wynikającemu z długotrwałego prowadzenia pojazdów i świadczenia usług przewozowych. Założono przy tym – i słusznie – że ochrona ta jest uniezależniona od podstawy zatrudnienia czy prawnego statusu kierowców.

Stała ocena efektywności stanu regulacji o czasie pracy zawsze pociąga za sobą wolę ich poprawy, a w konsekwencji również modyfikacji czy zmiany. Tak też stało się i tym razem za sprawą przyjętego na poziomie Unii Europejskiej tzw. pakietu mobilności, który wszedł w życie 2.02.2022 r. Wspomniany pakiet zasadniczo wpłynął na zwiększenie poziomu ochrony warunków pracy kierowców. W rezultacie warunki zatrudnienia kierowców w sposób zharmonizowany, gdyż zakładający

jednolite minimalne warunki ochrony kierowców w każdym państwie członkowskim, ukształtowały następujące akty prawne: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1054 z 15.07.2020 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 561/2006 w odniesieniu do minimalnych wymogów dotyczących maksymalnego dziennego i tygodniowego czasu prowadzenia pojazdu, minimalnych przerw oraz dziennego i tygodniowego okresu odpoczynku oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 165/2014 w odniesieniu do określania położenia za pomocą tachografów[1], a także dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1057 z 15.07.2020 r. ustanawiająca przepisy szczególne w odniesieniu do dyrektywy 96/71/WE i dyrektywy 2014/67/UE dotyczące delegowania kierowców w sektorze transportu drogowego oraz zmieniająca dyrektywę 2006/22/WE w odniesieniu do wymogów w zakresie egzekwowania przepisów oraz rozporządzenie (UE) nr 1024/2012[2]. Wymieniony pakiet aktów unijnych odnoszących się do sektora transportu drogowego wpłynął na konieczność dostosowania wielu krajowych ustaw, w tym ustawy o transporcie drogowym, a także ustawy o czasie pracy kierowców. Dlatego też liczba oraz zakres zmian stworzyły potrzebę uaktualnienia komentarza do ustawy o czasie pracy kierowców, wskazując równocześnie na zmienione w tym względzie, a obowiązujące powszechnie, przepisy unijne.

Prezentowany *Komentarz* ma w swych założeniach służyć jako uniwersalne źródło wiedzy na temat mechanizmów prawnych regulujących czas pracy kierowców. Zawiera on nie tylko wykładnię obowiązujących przepisów, ale również dorobek judykatury oraz nauki prawa pracy.

Komentarz jest pracą zbiorową, ale nie wspólną. Zamieszczone w nim zapatrywania merytoryczne są wyrazem indywidualnych poglądów poszczególnych autorów. W sposób autonomiczny, w ramach przyjętej koncepcji metodologicznej decydowali oni o sposobie przedstawienia poszczególnych instytucji prawnych dotyczących czasu pracy kierowców.

[1] Dz.Urz. UE L 249 z 31.07.2020, s. 1.
[2] Dz.Urz. UE L 249 z 31.07.2020, s. 49.

W swych założeniach *Komentarz* jest skierowany do szerokiego kręgu Czytelników. Mamy tu na myśli nie tylko prawników zajmujących się transportem drogowym, lecz także menedżerów transportu, funkcjonariuszy zajmujących się jego kontrolą oraz działaczy związkowych.

Gdańsk–Kraków, 2 maja 2023 r.

Monika Tomaszewska
Krzysztof W. Baran

USTAWA

z 16 kwietnia 2004 r.

o czasie pracy kierowców[1]

(Dz.U. z 2022 r. poz. 1473)

[1] Niniejsza ustawa wdraża dyrektywę 2002/15/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.03.2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego (Dz.Urz. WE L 80 z 23.03.2002, s. 35).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy]

Ustawa określa:

1) czas pracy kierowców wykonujących przewóz drogowy, zatrudnionych na podstawie stosunku pracy;

1a) czas pracy przedsiębiorców osobiście wykonujących:

a) przewozy drogowe, do których ma zastosowanie rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz. Urz. UE L 102 z 11.04.2006, str. 1, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem (WE) nr 561/2006", albo Umowa europejska dotycząca pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR), sporządzona w Genewie dnia 1 lipca 1970 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 409), zwana dalej „Umową AETR",

b) przewozy regularne, których trasa nie przekracza 50 km;

1b) czas pracy osób niezatrudnionych przez przedsiębiorcę, lecz osobiście wykonujących na jego rzecz: